

Përdorimi Legjitim i Psikotropëve: Një Vështrim i Përgjithshëm i Ligjit Shqiptar Trajtimi drejt legalizimit të kanabisit

Mirela Kapo, PhD,

Pedagog, E Drejta e Procedurës Penale dhe Penale, "Universiteti i Nju Jorkut Tiranë, Fakulteti i
Drejtësi dhe Shkenca Sociale", Shqipëri

doi: <https://doi.org/10.37745/gjplr.2013/vol11n55070>

Publikuar më 21 tetor 2023

Citim: Mirela Kapo (2023) Përdorimi Legjitim i Psikotropëve: Një Përmbledhje e Trajtimit Ligjor Shqiptar drejt legalizimit të kanabisit, *Global Journal of Politics and Law Research*, Vol.11, Nr.5, pp.50-70

ABSTRAKT: Përdorimi i përhapur i kanabisit ose substancave të tjera të lidhura tani është një shqetësim i madh jo vetëm në Evropë, por në mbarë botën. Ky studim fokusohet në përshkrimin dhe analizën ligjore të aktiviteteve të paligjshme të kryera në fushën e narkotikëve, si dhe gjetjen e mënyrave për të reduktuar rreziqet që lidhen me përdorimin e tyre. Ai bazohet në strategjinë kriminale që mbulon fushën penale ligjore, siç tregohet në ndryshimet që kanë ndodhur gjatë përmirësimit të ligjeve. Nëpërmjet një studimi gjithëpërfshirës në tavolinë dhe analizës cilësore, ky studim përmbledh legjislacionin penal dhe ndryshimet që ka pësuar Ligji Penal Shqiptar krahasuar me homologët e tij evropianë që nga viti 2001, legjislacioni i propozuar për legalizimin e kanabisit medicinal në vitin 2023, si dhe masat ligjore të marra për trafikun e drogës, substancave të paligjshme dhe drogave psikotrope.

FJALËT KYÇE: substanca psikotrope, legalizimi i kanabisit, aktiviteti kriminal, E Drejta Evropiane, E drejta penale shqiptare.

PREZANTIMI

Perspektivat e kanabisit kanë ndryshuar ndjeshëm në Evropë gjatë disa viteve të fundit (Beweley-Taylor, 2020; Beweley-Taylor et al., 2014). Kontinenti po sheh një "valë të gjelbër" ndërsa vende të ndryshme punojnë për të dekriminalizuar dhe legalizuar kanabisin (Kilmer, 2019; Piomelli et al., 2016; Rehm & Fischer, 2015). Ky ndryshim ka ndikuar në ligjet dhe rregulloret e kanabisit, por gjithashtu ka ndezur një debat më domethënës në lidhje me përfitimet e drogës për shëndetin, potencialin e tij për rritjen ekonomike dhe pasojat e tij sociale (Hammond et al., 2020; Williams et al., 2016). Në punën vijuese, ne bëjmë një zhytje të thellë në legalizimin evropian të kanabisit dhe rregulloret shqiptare të legalizimit të kanabisit mjekësor, ndërsa shikojmë vendet që udhëheqin këtë lëvizje brenda kontekstit ndërkombëtar dhe shqiptar, qasjet e ndryshme të përdorura, tendencat në zhvillim dhe sfidat. që vijnë me këtë biznes në zhvillim si në perspektivën e Sundimit të Ligjit.

METODA

Artikulli aktual synon të eksplorojë, nga një këndvështrim krahasues dhe ligjor, zhvillimin e "*Përpyjekjeve kundër konsumit të drogës dhe substancave psikotrope*" në fushën delikate të përdorimit dhe abuzimit të kanabisit siç perceptohet në Kodin Penal Shqiptar. Duke përdorur një studim në tavolinë dhe një qasje analitike-cilësore, artikulli synon të diskutojë rritjen e kultivimit, përdorimit dhe përhapjes së drogës në Shqipëri si një origjinë e vetme dhe ekskluzive. Ai gjithashtu do të theksojë reagimin e drejtësisë penale shqiptare ndaj dukurive dhe do të japë një vështrim në përparimin e të njëjtit nocion në vendet e tjera evropiane.

Vala e Gjelbër: Një eksplorim i peizazhit mbi legalizimin e kanabisit në Evropë.

Legalizimi i kanabisit kohët e fundit ka qenë në rritje në Evropë, me disa kombe që rregullojnë politikën e tyre të drogës dhe përqafojnë një këndvështrim më liberal (Hughes, 2018; Bifulco & Pisanti, 2016). Një projekt i tillë që përpiqet të kontrollojë përdorimin dhe kultivimin e kanabisit për qëllime mjekësore dhe rekreative është Ligji Evropian për Drogat Psikotropike, i njohur shpesh si "*Vala e Gjelbër*" (Rubin-Kahana, 2022; Hughes, 2018). Vala e Gjelbër pranon avantazhet e mundshme të kanabisit duke adresuar gjithashtu rreziqet e përfshira, duke u përpyetur të arrijë një ekuilibër midis çështjeve të shëndetit publik dhe lirive individuale. Sipas këtij ligji, kanabisi ndahet në tre grupe bazuar në përmbajtjen e tij tetrahidrokanabinol (THC), me rregulla më të ashpra që zbatohen për bimët me përqendrim më të mëdha të THC (Rubin-Kahana, 2022). Kultivimi, shpërndarja dhe konsumi i kanabisit janë të përshkruara në detaje nga Ligji Evropian për Drogat Psikotropike (Vari et al., 2020; Hughes, 2018). Ai vendos procedurat e licencimit për të siguruar që ndërmarrjet e lidhura me kanabisin t'i përmbahen standardeve strikte të cilësisë dhe sigurisë. Për më tepër, ai vendos standarde për etiketimin dhe paketimin e produkteve të kanabisit, duke u dhënë klientëve detaje të sakta në lidhje me forcën e substancës dhe rreziqet e mundshme shëndetësore (Vari et al., 2020; Smart & Pacula, 2019; Wang et al., 2019). Fokusi i Valës së Gjelbër në minimizimin e dëmeve dhe edukimin përbën një nga karakteristikat kryesore të tij. Ligji inkurajon përpjekjet e ndërgjegjësimit të publikut që mbështesin përdorimin e përgjegjshëm të kanabisit dhe përcjellin me saktësi avantazhet dhe shqetësimet e tij të mundshme (van Kempen et al., 2019; Hammond et al., 2020). Ai gjithashtu promovon projekte për të kryer kërkime të mëtejshme mbi përfitimet terapeutike të kanabisit dhe për të krijuar plane trajtimi bazuar në të dhënat shkencore. Është thelbësore të kujtojmë se ndërsa Ligji Evropian për Drogat Psikotropike është një përparim i rëndësishëm drejt legalizimit

e kanabisit, nuk është një zgjidhje e vetme për të gjithë. Çdo komb është i lirë të modifikojë dhe zbatojë ligjin në përputhje me kërkesat e tij unike dhe kontekstin kulturor (Joshua Babu & Krishnan, 2012; Shaddel & Ghazirad, 2012). Si rezultat, kanabisi mbart statuset e ndryshme ligjore në vende të ndryshme evropiane, ku disa kanë ligje më të lira se të tjerët (van Kempen et al., 2019; Hughes, 2018). Vala e Gjelbër tregon një ndryshim gradual në ligjet evropiane të drogës që merr parasysh opinionin publik mbi kanabisin dhe çdo përfitim të mundshëm që ai mund të ketë (Hickman et al., 2020; Hammond et al., 2020). Kombet evropiane kanë hapur rrugën për një më të sigurt dhe më të informuar

qasje ndaj përdorimit të kanabisit duke vendosur një sistem të mirëregulluar duke gjeneruar mundësi ekonomike dhe duke reduktuar ngarkesën në sistemin e drejtësisë penale (Gabri et al., 2022; Vari et al., 2020; Hammond et al., 2020; Aaronson, 2020; Carrieri, 2019; Johnson et al., 2019; Bahji & Stephenson, 2019).

Më poshtë është një shpjegim se si disa nisma të spikatura për legalizimin e marihuanës në disa Kombet evropiane janë zbatuar:

Holanda

Holanda luan një rol vendimtar në zhvillimin e çdo plani veprimi, pasi është i vetmi vend në Evropë që ka zbatuar në mënyrë efektive konceptin duke përfshirë parimin e diskrecionit në sistemin e saj ligjor (Knottnerus et al., 2023; MacCoun & Reuter, 1997). Ky parim lejon vendimin për të mos ndjekur penalisht një krim nëse konsiderohet se është në interesin kolektiv (MacCoun & Reuter, 1997). Përdorimi i drogës nuk është një rezultat i pashmangshëm dhe kriminalizimi i përdoruesve të drogave të lehta kontribuon në një prirje sociale drejt substancave më të rrezikshme dhe përdorimit të tepruar. (Palali & van Tona, 2014). Sistemi ligjor holandez ka zbatuar një qasje të "ndarjes së tregjeve", e cila bën dallimin midis konsumatorëve dhe atyre të përfshirë në trafikun e drogës. Kjo qasje është e evidente në praktikë dhe vendos një kufi të qartë midis dy grupeve. Me qëllim të mbrojtjes së interesave më të mëdha të shëndetit publik dhe rendit publik, kafenetë tolerohen dhe disa shkelje të lehta ndiqen penalisht me përparësi minimale (Mennes et al., 2020). Përcaktimi i prioritetëve përcaktohet nga udhëzimet e Prokurorëve të Përgjithshëm, qëndrim i cili me kalimin e kohës ka rezultuar në dekriminalizimin e posedimit për përdorim personal dhe shitjen e sasive të kufizuara të kanabisit. Që nga viti 1979, bashkitë e shtetit kanë autorizuar ngritjen e kafeneve; operacionet e tyre të biznesit kryhen në përputhje me rregulloret e përshkruara në shkurtësën AHOY-G, që do të thotë **"Pa promovim, pa droga të forta, pa shqetësim, pa rini dhe një kufi grami"** (Grund, 2017). Me fjalë të tjera, menaxherëve të kafeneve u ndalohet të reklamojnë veten e tyre, të shesin substanca të paligjshme ose të servirin alkool, të kontribuojnë në krijimin e çrregullimit ose prishjes së paqes publike dhe t'u shesin kanabis individëve nën moshën 18 vjeç. Çdo transaksion mund të përfshijë jo më shumë se 5 gram substancë për klient dhe rezervat nuk mund të kalojnë 500 gram lëndë për çdo ndërmarrje. Shkelja e këtyre rregullave të pakta dhe të qarta rezulton në vendosjen e dënimeve administrative dhe penale (idem). Kafenetë janë objekte të papërshtatshme për konsumatorët e kanabisit dhe brenda ambienteve të tyre Marrëdhënia e shthurur midis tregut legal dhe tregut të paligjshëm të drogës lulëzon (Goodman et al., 2020). Drogat shiten ligjërisht përmes hyrjes së përparme të dyqanit me miratimin e autoriteteve, por merren ilegalisht nga hyrja e pasme, si kultivimi dhe shpërndarja me shumicë e kanabisit mbetet një aktivitet kriminal. Kjo çështje zakonisht quhet *"problemi i dyerve të pasme"* dhe çuditërisht, nuk duket të jetë një shqetësim i madh për ata që janë përgjegjës për zbatimin e legjislacionit aktual (Yeoh, 2020; Weinberger et al., 2019). Ky qëndrim ka shkaktuar tensione edhe brenda Bashkimit Evropian; disa anëtarë

Shtetet, veçanërisht Franca, kanë ushtruar më parë presion ndaj Holandës për të adoptuar një qasje më represive, për shkak të shqetësimeve për "turizmin e drogës" të përhapur në vendet fqinje. Baza ligjore për rregullim u gjet në dispozitat e nenit 76 të Acquis të Shengenit (Rregullorja (BE) 2018/1862). Kjo dispozitë siguron që vendet nënshkruese të Marrëveshjes të harmonizojnë legjislacionin e tyre me ligjet më kufizuese midis shteteve, për të ruajtur objektivat e sistemeve të tyre ligjore përkatëse. Në përputhje me këtë dispozitë, qeveria holandeze ka zbatuar masa që nga janari 2013 për të mbrojtur marrëdhëniet diplomatike (van Laar et al., 2016).

Në këto masa thuhet se vetëm shtetasit holandezë që posedojnë kartë identiteti ose leje qëndrimi lejohen të blejnë kanabis në kafene. Megjithatë, zbatimi dhe zbatimi i këtij rregulli ndryshojnë në komuna të ndryshme në Holandë. Ndoshta për shkak të këtij kufizimi, numri i kafeneve në vend po zvogëlohet vazhdimisht, me afërsisht dy të tretat e komunave që zgjedhin të mos autorizojnë objekte të tilla (idem). Për sa i përket ndikimit shoqëror të kësaj politike, një studim i kryer në vitin 2009 zbuloi se kafenetë ishin burimi kryesor i kanabisit për konsumatorët. Ai zbuloi gjithashtu se tregu për drogat e lehta mbeti relativisht i paprekur në krahasim me drogat e forta dhe se përdorimi i kanabisit nga të rriturit ishte relativisht i ulët në krahasim me vendet e tjera evropiane (shih EMCDDA, 2017). Konsumi nga individët e mitur, megjithatë, është rritur dhe industria e marketingut është bërë një fushë gjithnjë e më tërheqëse për krimin e organizuar (Knottnerus, 2020).

Spanja

Për sa i përket politikës për narkotikët e butë, Holanda dhe vendet e tjera të Amerikës Latine, veçanërisht Uruguai, mund të shihen si territore të vendosura në anët e kundërta të të njëjtit lumë, të simbolizuara nga respektimi i rreptë i marrëveshjeve globale (Hughes, 2018). Megjithatë, zgjidhjet nuk janë të vetmet që gjenden në mbarë botën; vende të tjera në Evropë kanë demonstruar gjithashtu fleksibilitet në interpretimin e konventave ndërkombëtare të drogës, siç shihet në rastin e mosmarrëveshjeve të gjata ligjore të Spanjës rreth *klubeve sociale të kanabisit* (Pardal et al., 2020a). Këto klube përbëhen nga kolektivë të rritur që bashkohen për të kultivuar bimë kanabisi me synimin për të përdorur produktin përfundimtar për konsum personal brenda hapësirave private të rezervuara ekskluzivisht për anëtarët e klubit (Pardal et al., 2020b). Objektivi kryesor i këtyre organizatave është të mbikëqyrë procesin e plotë të prodhimit dhe shpërndarjes së substancës në formë të lidhur, duke i parandaluar anëtarët që të përdorin tregun ilegal (Belackova & Wilkins, 2018; Belackova et al., 2016; Descorte et al., 2017). Duke funksionuar në këtë mënyrë, aktiviteti prodhues do të mund të siguronte cilësinë e drogës, të fshinte rreziqet që lidhen me konsumimin e substancave të kontaminuara dhe të nxisin konsumin e përgjegjshëm dhe të mirëinformuar brenda klubeve, duke parandaluar kështu anëtarët që të përfshihen në sjellje abuzive. E gjithë kjo bëhet me synimin për të normalizuar konsumin dhe për ta bërë atë në mënyrë të arsyeshme të sigurt (Pardal et al., 2020a). Ky model i propozuar u prezantua si një masë për të reduktuar rreziqet dhe bazohej në njohjen ligjore të kultivimit personal të bimëve të kanabisit dhe përfshirjes në konsum në grup brenda kuadrit ligjor spanjoll. Pasi u shpërndanë në të gjithë territorin, këto organizata u vërtetuan se ishin një sistem nëntokësor i prodhimit dhe shpërndarjes së kanabisit që ishte veçanërisht sfidues për t'u mbikëqyrur (Pardal et al., 2020b; Franquero et.

al., 2019). Në shtator 2015, *Pleno de la Sala Segunda* e Tribunalit Spanjoll Supremo (de Urbano Castrillo, 2022) ndërhyri për të përcaktuar ligjshmërinë e modelit - në kontekstin e një prodhimi të pasigurt ligjor, duke konfirmuar rëndësinë kriminale të klubeve sociale të kanabisit dhe duke atribuar aktivitetet e kryera brenda tyre për rastin e përmendur në Art. 368 i Kodit Penal Spanjoll (shih Komentario a Artículo 368 del Código Penal Español, 2008). Gjykata vendosi se, brenda klubeve, ekziston një *"rrezik real dhe evident i shpërndarjes së lëndës narkotike"* dhe transferimit të saj te palët e treta (jo të lidhura) nga pjesëmarrësit. Në rastin e konsumit në grup, një individ i jepet mandati për të blerë drogë me qëllim përdorimin e tyre kolektivisht dhe në një kontekst specifik nga individë të caktuar më parë (de Urbano Castrillo, 2022). Ky veprim nuk konsiderohet i paligjshëm, pasi hyn në sferën e konsumit ekskluzivisht personal. Megjithatë, sasia e madhe e prodhuar brenda klubeve sociale të kanabisit dhe pamundësia për të përcaktuar se si anëtarët do të përdorin substancën që u shpërndahet, përbën një rrezik të konsiderueshëm për shpërndarjen e tij. Mund të përjashtohet që më pas të transferohet te palët e treta të palidhura (Pardal et al., 2020b). Për më tepër, ndryshe nga rastet e konsumit të përbashkët, klubet kanë një strukturë që lejon pranimin e vazhdueshëm të anëtarëve të rinj. Gjatë regjistrimit, anëtarëve të mundshëm kërkohet vetëm të deklarohen si përdorues të rregullt të kanabisit. Megjithatë, konsumi aktual i substancës nuk ndodh domosdoshmërisht në një mënyrë të përbashkët, të menjëhershme ose të njëkohshme midis këtyre individëve, të cilët shpesh nuk kanë njohuri paraprake ose marrëdhënie me njëri-tjetrin (Pardal et al., 2020b; Sanchez, 2015). Disa studiues të vendimit të përmendur argumentojnë se paligjshmëria e klubeve sociale të kanabisit rrjedh kryesisht nga paaftësia e pretenduar e organizatorëve të tyre për të monitoruar sasinë aktuale të prodhimit dhe destinacionin e substancës (Yeoh, 2020; Pardal et al., 2020a; Pardal et al., 2020b; Sanchez, 2015). Në mungesë të provave në lidhje me transferimin e paligjshëm tek palët e treta nga anëtarët, supozimet logjike që lindin nuk do të duket se mbështesin një aktakuzë. Në mënyrë të ngjashme, fakti që klubet lejojnë hyrjen e anëtarëve të rinj nuk nënkupton se struktura e tyre është e hapur ndaj anëtarësimit pa dallim nga kushdo, pasi statutet e tyre parashikojnë procedura selektive për pranimin e anëtarëve të rinj dhe mekanizma për identifikimin e duhur të tyre. Të njëjtët autorë argumentojnë nga ana e gjyqtarëve, për një metodë të përcaktimit të veprës me mençuri dhe më të vëmendshme ndaj qëndrimit të çështjes konkrete. Vetëm në rastin kur aktiviteti i klubeve zgjidhet në një aktivitet efektiv të promovimit, lehtësimit ose ndihmës së konsumit të drogës nga të tretët, ekziston rreziku për shëndetin publik që ligjvënësi synon ta parandalojë (Yeoh, 2020; Pardal et al., 2020a; Pardal et al., 2020b; Sanchez, 2015).

Zvicra Në

Zvicër, duke filluar nga viti 2016, lulet e kanabisit me përmbajtje THC prej më pak se 1% kanë qenë të disponueshme për t'u blerë në dyqane të specializuara. Sipas rregulloreve të përcaktuara nga Departamenti Federal i Brendshëm në lidhje me listat e drogave të paligjshme, substancave që ndryshojnë mendjen, kimikateve pararendëse dhe aditivëve kimikë (shih CMS, 2023), kërpi me një përqendrim total të THC nën këtë prag nuk konsiderohet si një substancë psikotrope dhe për këtë arsye është e përjashtuar nga ligjet në lidhje me drogat ilegale. Në Zvicër, kanabisi me THC të ulët kategorizohet si zëv

duhan dhe shitet në paketim si produktet e duhanit. Ai gjithashtu i nënshtrohet të njëjtave rregullore tatimore si duhani, duke e pozicionuar veten si një alternativë më pak e dëmshme. Reforma e kësaj çështjeje ka vendosur një sërë rregullash dhe rregulloresh strikte që shitësit me pakicë duhet t'i përmbahen për të hyrë në këtë treg të lulëzuar (Baltes-Flueckiger et al, 2023). Këto rregulla janë të përshkruara kryesisht në ligjin e ushqimit (RS 817.0) dhe urdhëresën e duhanit (RS 817.06). Megjithatë këto produkte nuk rregullohen nga ligjet e barnave, ato nuk lejohen të reklamohen lirisht dhe mund të shiten vetëm pas njoftimit në Zyrën Federale të Shëndetit Publik nga pala e interesuar (shih CMS, 2023). Në shikim të parë, tregu i supozuar i kanabisit në Zvicër është i mirërregulluar dhe i kontrolluar në një mënyrë mjaft trans mënyrë, me fokus parësor në ruajtjen e mirëqenies së konsumatorëve. U konsiderua, brenda kontekstit të atij vendi, se vetëm priorizimi i mbrojtjes shëndetësore është një justifikim i vlefshëm për zbatimin e një rregulloreje të veçantë për çështjen e lëndëve narkotike të lehta; çdo nismë reforme duhet të përpqet për këtë rezultat (Cattacin, 2021; Seddon & Floodgate, 2020). Rasti i Zvicrës është veçanërisht i rëndësishëm, veçanërisht kur krahasohet me situatën aktuale në Ballkan dhe Shqipëri në lidhje me shpërndarjen komerciale të produkteve të kanabisit që përmbajnë sasi minimale të komponentit aktiv THC (Scheim et al., 2020).

Itali

Në Itali, si vend referimi për Shqipërinë, masat fillestare legjislativë në lidhje me substancat narkotike ishin Ligji-Dekreti Nr.396/1923, n.1145/1934 (shih Decreto-Legge Nr.1145/1934) dhe Nr.1041. /1954 (shih Legge nr. 1041/1954). Këto statute ishin krijuar për të shtypur tregtinë e këtyre substancave, kryesisht opiateve në atë kohë, dhe urdhëronin mbylljen e pavullnetshme të përdoruesve në spitalet psikiatrike. Parimet e vendosura në Konventën e Vetme për Drogat Narkotike të vitit 1961 u inkorporuan në legjislacionin italian nëpërmjet ligjit nr. 685 të vitit 1975 (shih Legge Nr.685/1975). Ky legjislacion prezantoi përkufizimin "*liste*" të substancave të konsideruara të paligjshme, përfshirë kanabisin. Për herë të parë u bë dallimi mes trafikantit të drogës dhe konsumatorit të lëndës, të cilët nuk do të dënoheshin nëse do të gjendeshin në zotërim të "*sasive modeste*".

Duke reflektuar një kuptim më të madh të standardeve shkencore që drejtojnë kërkimin e varësisë, ligji përfshinte gjithashtu një sërë masash parandaluese sociale dhe ndihmës socio-shëndetësore. U prezantua nocioni "*doza mesatare ditore*", duke shërbyer si kufiri maksimal për posedimin personal. Përtej këtij kufiri, u shqiptuan dënime penale. Klasifikimi i kanabisit veçmas nga substancat si heroina dhe kokaina, dhe qasja jo ndëshkuese ndaj konsumatorëve të tij, kontribuan në njohjen e tij ligjore dhe sociale si një drogë e lehtë (shih Decreto del Ministryo della Salute, 2004). I një natyre më të rreptë ishte Ligji Nr. 49 i vitit 2006, i njohur si Fini-Giovanardi (shih Convenzione di Legge, 2006). Me këtë dispozitë, dallimi ligjor ndërmjet drogave të lehta dhe të forta u pushua efektivisht, pasi të gjitha substancat e ndaluar përfshiheshin në një tabelë të vetme. Në rastin e kanabisit, kjo ndodhi edhe në bazë të mohimit të përfitimeve terapeutike të tij, një faktor që duhet të kishte ndryshuar rregullimin e tij. Me Ligjin 49/2006 u zbatuan edhe një herë kufizimet sasiore për të dalluar posedimin për përdorim personal dhe posedimin për trafik droge. Ndryshimet e bëra nga ligji Fini-Giovanardi do të qëndronin në fuqi deri në vitin 2014, kur Gjykata Kushtetuese, në vendimin nr. 32 të datës 25 shkurt, do ta shpallte atë antikushtetues (shih

Sentenza Corte Costituzionale, 32/2014). Që në vitin 2013, një dekret i ministrit të shëndetësisë të qeverisë Monti, Renato Balduzzi, bëri ndryshime në tekstin e ligjit. Në mënyrë të veçantë, kanabisi dhe derivatet e tij u përfshinë në Tabelën II bazuar në vetitë terapeutike të njohura të bimës, gjë që i bëri ata të përshtatshëm për recetë si ilaç (shih Decreto del Ministry della Salute, 2013). Në fillim të vitit 2014, senatori Luigi Manconi propozoi një projekt-ligj (Legge.

1222, 7 janar) synonte dekriminalizimin e konsumit personal dhe, në një farë mase, kultivimin e kërpit. Dekreti ligj i datës 20 mars 2014, nr. 36, i nënshkruar nga ministrja e Shëndetësisë, Beatrice Lorenzin, ndryshoi listat e substancave narkotike dhe u rivlerësua ashpërsia e gjobave të parashikuara për posedimin dhe transferimin. Kishte pesë lista të reja: drogat e forta të grupit I dhe III, drogat e lehta II dhe IV. E fundit ka të bëjë me ilaçet. Gjobat u ulën për trafikim të vogël. Për transferimin e sasive të vogla të drogës parashikohet burgim nga 6 muaj në 4 vjet dhe gjobë nga një mijë deri në 15 mijë euro (shih Legge 115/2014).

Kanabisi, i përfshirë në Listën II, ruajti statusin e tij si një substancë "e butë" me veti terapeutike të njohura. Posedimi ose blerja për përdorim personal nuk kishte më rëndësi kriminale dhe "sasia modeste" për përdorim personal u anulua. Dekreti i ligjit Lorenzin u shndërrua në ligj më 16 maj 2014, n. 79, duke hyrë zyrtarisht në fuqi dhe ende në fuqi në shtetin fqinj (idem).

Rishikimet e ligjit penal shqiptar për luftën kundër narkotikëve

Në fillim të viteve 1990, lënda narkotike filloi të depërtonte dhe të përhapej në të gjithë vendin. Kaosi dhe anarkia sunduan përmbysjen e qeverisë diktatoriale të Shqipërisë. Kombi nuk ishte i fokusuar në përparimin përtej, por në shkatërrimin e industrive dhe ekonomisë së tij. Shqiptarët u detyruan të bënin zgjedhjen e emigracionit masiv për shkak të rënies së industrisë dhe bimëve, zgjerimit të pakontrolluar të qyteteve dhe mungesës së investimeve të huaja (Lutz, 2014). Për shkak të vendndodhjes së saj si pika më e afërt e Evropës Perëndimore me Ballkanin dhe lidhjeve të saj tregtare historike me shtetet ballkanike, Shqipëria krijoi mjedisin ideal për shfaqjen e organizatave të fuqishme kriminale që tani kontrollojnë furnizimin dhe dërgimin e drogës në destinacionet e tyre përfundimtare. Pozicioni i shtetit dhe i institucioneve në Shqipëri ishte një tjetër faktor që ndikoi në trafikun e drogës. Trafiku tranzit i narkotikëve përfshinte edhe trafikun e brendshëm të drogës. Për shkak të nevojës për reforma ligjore, të cilat kërkoheshin nga detyrimet ndërkombëtare, marrëveshjet sipas konventave ndërkombëtare, parimet kushtetuese, si dhe miratimi i akteve ndërkombëtare nga shteti shqiptar në vitin 1998, Kodi Penal (seksioni i posaçëm) pësoi përmirësime dhe ndryshime të shumta dhe të rëndësishme. (Elezi, 2002). Kodi Penal i Shqipërisë ka parashikuar figura të ndryshme dhe forma e mënyra të ndryshme të kryerjes së veprave penale për të përmbushur detyrimet që rrjedhin nga konventat ndërkombëtare dhe marrëveshjet e ndryshme për parandalimin dhe luftimin e krimit të organizuar me lëndë narkotike. Fenomeni i narkomanisë, për shkak të keqpërdorimit dhe konsumimit të substancave të ndryshme narkotike, rrezikon shëndetin e popullatës dhe ruajtjen e rendit dhe sigurisë publike. Megjithatë, përdorimi i lëndëve narkotike dhe tregtia ilegale e drogës si fenomen u përshkallëzua edhe më shumë, duke sjellë pasoja të rrezikshme për shoqërinë dhe ekonominë. Kjo është shkaktuar nga vendndodhja unike gjeografike e Shqipërisë. Në përgjigje të këtyre

zhvillimet, legjislati i veprave penale të lidhura me drogën duhet të forcohet më tej dhe dënimet duhet të ishin më të detajuara dhe më të ashpra (Elezi et al., 2009). Si rezultat, tani ka vepra të reja penale që janë në përputhje me kërkesat në zhvillim të luftës kundër krimit të organizuar në përgjithësi.

Ligji penal ka përjetuar disa rishikime që nga viti 2001 gjatë dhjetë viteve të fundit.

Veprat penale që përfshijnë drogën rregullonin Kodin Penal të Shqipërisë në këto kohë. Ligji nr. 8733, datë 26 mars 2001, i shtuar dhe ndryshuar Ligjin nr. 8750, datë 24 janar 2001, i cili solli ndryshime të mëdha në dispozitat e këtij kodi që trajtonin krimet e lidhura me drogën (shih Kodin Penal Shqiptar Ligji 8750/2001). Për arritjen e këtij qëllimi u përdor ligji nr. 8733, i miratuar më 24 janar 2001. Kjo u bë duke përfshirë disa ndryshime dhe shtesa nga ligji nr. 7/8/9 i Kodit Penal të Republikës së Shqipërisë, i datës 27.1.1995 (shih Kodin Penal Shqiptar; Ligjin 8733/2001).

Me të gjitha modifikimet e vitit 2011 (shih Kodin Penal Shqiptar; Ligji nr. 10375/2011) dhe 2016 (shih Kodin Penal Shqiptar; Ligji nr. 88/2016), Kodi Penal ekzistues mbulon secilin nga këto aspekte të kësaj veprimtarie të paligjshme veçmas. Lloje të tjera të veprave penale përshkruhen në Kod, si krijimi i objekteve për marrjen e lëndëve narkotike (neni 283/b), organizimi dhe administrimi i sipërmarrjeve kriminale (neni 284/a), ndihma në zgjidhjen e krimeve (neni 284/b), prodhimi, trafikimi dhe përdorimi i paligjshëm i prekursorëve (neni 284/c), zotërimi i pajisjeve për prodhimin e narkotikëve (neni 285), përshtatja e ambienteve për konsum droge (neni 285/a), asgjësimi i gjilpërave të braktitura (neni 285/h), nxitja e drogës. përdorimi (neni 286), përdorimi i teknologjisë së avancuar (neni 286/a), pastrimi i të ardhurave të paligjshme (neni 287/294) dhe mbyllja e llogarive anonime (neni 287/a).

Qëllimi i tyre i përbashkët janë lidhjet ligjore të krijuara nga shteti për të garantuar ligjshmërinë dhe mbikëqyrjen e prodhimit, tregtisë, shpërndarjes dhe përdorimit të drogave dhe substancave psikotrope për shkak të rrezikut të konsiderueshëm që ato paraqesin për shëndetin publik dhe nevojës thelbësore për përdorimin e tyre në bar. Megjithatë, përdorimi i zgjatur dhe i tepruar rezulton në përkeqësimin fizik dhe mendor të individit, duke çuar në vdekjen e tij dhe në rreziqe të konsiderueshme shëndetësore pasi përdoruesit bëhen të varur dhe të paaftë për të funksionuar pa drogë. Një qëllim tjetër janë lidhjet ligjore të krijuara për të mbrojtur jetën dhe mirëqenien e njeriut nga përdorimi abuziv i drogës dhe substancave që ndryshojnë mendjen. Megjithatë, qëllimi i procedurës specifikohet në bazë të përmbajtjes së tij. Kur kemi të bëjmë me kultivimin e bimëve medikamentoze, qëllimi i ligjit është që lidhjet ligjore të krijuara për të mbrojtur ligjshmërinë e kultivimit të këtyre bimëve. Qëllimi i trajtimit të prodhimit dhe prodhimit është të mbrohet lidhjet ligjore të vendosura që sigurojnë që dorëzimi dhe prodhimi i barnave është i ligjshëm. Duke shqyrtuar dispozitat specifike, zbulojmë se qëllimi i disa kategorive unike nuk është i lidhur drejtpërdrejt me narkotikët dhe kategori të tjera të ngjashme përfshijnë përshtatjen e vendeve për përdorimin e drogës, përdorimin e teknologjisë së avancuar, etj. Nga pikëpamja objektive, veprat penale të lidhura me drogën kryhen nëpërmjet veprimeve ose mosveprimeve të përshkruara në secilin

dispozitë specifike, duke filluar nga kultivimi i bimëve narkotike deri te prodhimi, trafikimi dhe shpërndarja e substancave narkotike dhe psikotrope, ndër akte të tjera të specifikuar. Nëpërmjet mosveprimit, individët mundësojnë përdorimin e banesave, banesave dhe mjeteve motorike për konsum droge dhe krijojnë ambiente për përdorimin e drogës. Autorë të këtyre veprave mund të jenë çdo individ që ka mbushur moshën e përgjegjësisë penale dhe është ligjërisht i përgjegjshëm. Pra, kemi të bëjmë me individë në përgjithësi, me përjashtim të nenit 283/b, që ka të bëjë me ngritjen e ambienteve për marrjen dhe përdorimin e drogës nga individë që për shkak të profesionit i administrojnë ato. Në këtë rast, ligji trajton individë të specializuar si mjekë, farmacistë, stomatologë, trajnerë palestra, etj. Nga një këndvështrim subjektiv, krimet e qëllimshme të lidhura me drogën kryhen qëllimisht në mënyra të drejtpërdrejta dhe të tërthorta. Synimi indirekt zbatohet vetëm kur këto veprime kryhen në bashkëpunim, me fokus të veçantë në palën ndihmëse. Arsyeja dhe objektivi nuk janë relevante. Objektivi themelor i të gjitha këtyre aktiviteteve të paligjshme është arritja e përfitimit financiar ose çdo formë tjetër fitimi. Megjithatë, këta faktorë nuk janë komponentë thelbësorë të vetë veprës penale. Ato janë thjesht domethënëse në përcaktimin e dënimit të përshtatshëm për kryerësin e caktuar. Trajtimi i veprave penale të kultivimit të bimëve narkotike dhe prodhimit e fabrikimit të substancave narkotike dhe që ndryshojnë mendjen a) Kultivimi i bimëve narkotike.

Për shkak të domosdoshmërisë së përdorimit të barnave të caktuara në mjekësi, legjislacioni shqiptar, nëpërmjet ligjit *"Për drogat narkotike dhe substancat psikotrope"* (Ligji nr. 88/2016), rregullon mënyrën e ligjshme. këto aktivitete duhet të kryhen. Individët që synojnë të kultivojnë bimë narkotike ose të prodhojnë substanca narkotike ose që ndryshojnë mendjen duhet të marrin një licencë nga entitete të veçanta qeveritare që mbikëqyrin çdo aspekt të operacioneve të tyre, dhe këta individë u kërkohet t'u japin këtyre subjekteve çdo informacion përkatës në lidhje me aktivitetet e tyre. Bujqësia dhe prodhimi i drogës jashtë kushteve konsiderohen vepra penale. Neni 284 i Kodit Penal parashikon se: *"Kultivimi i bimëve që përdoren ose dihet se përdoren për prodhimin dhe nxjerrjen e lëndëve narkotike dhe të dëmshme, pa leje dhe autorizim, në përputhje me ligjin, dënohet me burgim për një periudhë prej 3 deri në 7 vjet."* Kjo vepër, kur kryhet në bashkëpunim ose në shumë raste, dënohet me burgim nga 5 deri në 10 vjet. Organizimi, administrimi apo financimi i kësaj veprimtarie dënohet me burgim nga 7 deri në 15 vjet." Objekti i këtij akti të kundërligjshëm janë marrëdhëniet juridike të krijuara nga shteti për garantimin e ligjshmërisë së kultivimit të bimëve ilegale. Referuar nenit 9 të Ligji Nr.88/2016 rezulton se kultivimi i tre familjeve të bimëve, përkatësisht kanabisit, kokainës dhe kërpit indian, është i ndaluar në Shqipëri përveç rasteve kur autorizohet për trajtim mjekësor, prandaj neni 284 i përket këtyre bimëve. Nga një objektivi nga këndvështrimi, kjo vepër penale kryhet nëpërmjet kultivimit të bimëve të përmendura. Këtu duhet theksuar se krimi i kultivimit vazhdon derisa bima e kultivuar të korret, shkulet ose hiqet nga toka. Pas kësaj, kultivimi pushon dhe krimi i Mbajtja e lëndëve narkotike hyn në lojë nëse bimët e çrrënjësura klasifikohen në kategoritë I, II ose III të ligjit. Në rastin tonë bima kanabis bën pjesë në këto kategori. Fakti që autori me veprimet e tij ka plotësisht

plotësuar elementet e veprës së kultivimit do të thotë gjithashtu se, tashmë ata janë kapur nga policia, kanë plotësuar edhe elementet e veprës penale të posedimit të narkotikëve. Dyshimet lindin në lidhje me mbivendosjen e këtyre dy veprave penale. Kur bimët rriten për vite të njëpasnjëshme, shkelja do të konsiderohet e kryer dy herë ose për aq vite sa është kultivuar bima e paligjshme. Kohëzgjatja e zgjatur dhe shterimi i plotë i elementeve të veprës penale pas çdo viti kultivimi tregon më shumë vepra penale të shumta sesa një krim të vazhdueshëm.

Paragrafi i tretë kriminalizon organizimin, mbikëqyrjen ose financimin e kultivimit të bimëve narkotike. Ky aktivitet konkret i paligjshëm do të vlerësohet në përputhje me këtë dispozitë, në pritje të vërtetimit të ekzistencës së një grupi kriminal që merret me kultivimin e bimëve narkotike. Kësaj vepre penale mund t'i nënshtrohet çdo individ që kultivon këto bimë pa autorizimin e nevojshëm nga autoriteti përkatës. Neni 284/c thotë se: *"krijimi, ndërtimi, nxjerrja, pastrimi ose përgatitja e lëndëve narkotike dhe psikotrope pa leje ose në tejkalim të përmbajtjes së tyre dënohet me burgim nga 5 deri në 10 vjet"*. Kur kryhet në bashkëpunim ose disa herë, kjo vepër dënohet me burgim nga 7 deri në 15 vjet. Organizimi, administrimi ose financimi i kësaj praktike dënohet me burgim nga 10 deri në 20 vjet. Për sa i përket lëndëve narkotike dhe psikotrope, si dhe për prodhimin dhe krijimin e drogave dhe substancave që ndryshojnë mendjen, ligji përcakton rregulloren dhe procesin ligjor për mënyrën e kryerjes së tyre. Autoriteti kompetent shtetëror përgjegjës për këtë është Ministri i Shëndetësisë. Neni 284/c i Kodit Penal mbron në mënyrë specifike këtë veprimtari të ligjshme duke kriminalizuar çdo individ që kryen veprimtari të tilla pa autorizim. Këto substanca, të ndaluara edhe për qëllime mjekësore, shpesh rezultojnë me pasoja fatale për përdoruesit e tyre.

Krahas masave hetimore kërkohet edhe mendimi i ekspertit teknologjik për të trajtuar aspektin objektiv të veprës penale. Paragrafi i dytë i nenit 284/c parashikon se kjo vepër penale mund të kryhet në bashkëpunim dhe në shumë raste.

Të bësh atë në shumë raste nënkupton kryerjen e ndonjë prej veprimeve pasi të kesh bërë tashmë një ose më shumë nga ato veprime në të kaluarën. Mjafton të provohen si incidente të veçanta me të gjitha elementet e veprës penale dhe të jenë në konkurrencë me veprën e re penale. Në paragrafin e tretë, neni 284/c parashikon organizimin, drejtimin ose financimin e veprimtarive.

Për shkak të rrezikut të konsiderueshëm social që paraqesin këto lloj aktiviteteve kriminale, ligji i dënon ato me dënime të rënda. Para se të dënohen këta subjekte për veprimtari kriminale, duhet të hetohet tërësisht nëse janë pjesë e një organizate kriminale. Veprimet e tyre do të klasifikohen sipas nenit 284/c/3, vetëm kur një fakt i tillë nuk provohet. Objekt i kësaj vepre penale është çdo individ i cili ka mbushur moshën e përgjegjësisë penale dhe mban përgjegjësi. Si subjekt i veçantë i kësaj vepre penale, ortak, drejtuesi ose çdo person tjetër i lidhur me një person juridik ose fizik, i angazhuar në prodhimin ose prodhimin e licencuar të substancave të ndaluara përtej fushëveprimit të licencës së tyre, mund të jetë gjithashtu përgjegjës sipas ligjit. Nga pikëpamja subjektive, krimi kryhet me dashje dhe me objektivin e prodhimit dhe prodhimit të psikotropëve. Motivi, koha dhe vendndodhja e kryerjes së veprës nuk janë të rëndësishme për klasifikimin e saj ligjor, por më tepër për individualizimin e dënimit. Nenet 284/c dhe 285 të Kodit Penal e përcaktojnë si kriminel

kundërvajtje e prodhimit, tregtimit dhe përdorimit të paligjshëm të prekursorëve, narkotikëve dhe substancave psikotrope me një përqindje të ulët të drogave aktive. Konsiderohet shkelje e ligjit, si dhe prodhimi, magazinimi dhe transportimi i substancave, pajisjeve dhe materialeve kimike që janë përdorur ose do të përdoren për prodhimin e drogës. Neni 284/c parashikon se *“prodhimi, importimi, kalimi, tregtimi dhe mbajtja, në kundërshtim me dispozitat ligjore përkatëse, të prekursorëve të përcaktuar me ligj në tabelat përkatëse dënohet me burgim gjer në 5 vjet”*. Kjo vepër, kur kryhet në bashkëpunim ose në shumë raste, dënohet me burgim nga 3 deri në 7 vjet. Krijimi, mbikëqyrja ose financimi i kësaj ndërmarrje dënohet me burgim nga 5 deri në 15 vjet.

Projektligji për kultivimin e bimëve që përmbajnë substanca psikoaktive në Shqipëri.

Disa masa për veçoritë juridike në kultivimin e kanabisit (*Papaver somniferum*) dhe kërkit për qëllime industriale për prodhimin e fibrave dhe farave janë përcaktuar në LIGJIN Nr. 7959”, datë 26.7.1995, Për Lëndët Narkotike dhe Psikotrope. Në rishikimin e tij të nenit 9 të ligjit të vitit 1995, ligji i ri lejonte që varietetet që përmbajnë jo më shumë se 0,1 përqind tetrahidrokanabinol (THC) të konsideroheshin si të paligjshme” (shih Ligjin 9271/2004). Më vonë, në përputhje me direktivën e Kryeministrit Ministri, Nr. 79, datë 17.06.2020, *“Lidhur me formimin e task-forcës ndërinstitucionale për formulimin e legjislacionit të propozuar dhe në lidhje me rregullimin e rritjes së bimëve që përmbajnë substanca që ndryshojnë mendjen dhe humorin. për përdorim mjekësor, shkencor dhe industrial”*, i ndryshuar, ekspertë të Ministrisë së Shëndetësisë dhe Mirëqenies Sociale, Ministrisë së Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural dhe Ministrisë së Brendshme kanë hartuar Projektligjin për autorizimin e substancave psikotrope për përdorim mjekësor. (shih Kuvendi i Shqipërisë; Dekret-Ligj, 2023) Duke marrë parasysh masat e marra për të vendosur udhëzime ligjore dhe për të përmirësuar mbikëqyrjen dhe mbikëqyrjen e rritjes, përpunimit, prodhimit, shpërndarjes dhe eksportit të bimës së marihuanës në Shqipëri, një komision i dedikuar për Brenda Kuvendit të Shqipërisë është formuar Çështjet Ligjore, Administrata Publike dhe të Drejtat e Njeriut. Në seancat e mbajtura në datat 12 dhe 13 korrik 2023, Kuvendi i Shqipërisë shqyrtoi Projektligjin *“Për rregullimin e rritjes dhe përpunimit të bimës së marihuanës dhe krijimin e derivateve të saj për përdorim mjekësor dhe industrial”*, mbajtur më 14 korrik, 2023, me qëllim dhënien e miratimit. Projektligji ka përcaktuar rolin dhe detyrat e institucioneve, duke siguruar krijimin e një kuadri ligjor për formimin, rregullimin dhe funksionimin e Agjencisë Kombëtare të Kontrollit të Kanabisit. Kjo agjenci do të përfshijë Komisionin e Licencës dhe Njësinë e Specializuar të Mbikëqyrjes, e cila do të jetë përgjegjëse për mbikëqyrjen dhe ekzaminimin e kultivimit, prodhimit dhe shpërndarjes së kanabisit për qëllime mjekësore dhe industriale. Legjislacioni i propozuar, duke zbatuar rregullore dhe procedura specifike, si dhe shkelje administrative përkatëse, synon të sigurojë funksionimin efikas të aktivitetit të ri ekonomik në Shqipëri. Ai gjithashtu thekson nevojën për të përshtatur qartë metodat e lejuara të zhvillimit përmes raportimit, mbikëqyrjes dhe inspektimeve të rregullta të subjekteve të licencuara ose të autorizuar. Për më tepër, me anë të legjislacionit të propozuar, synohet rritja e konkurrencës së

Publikimi i Qendrës Evropiane për Trajnim dhe Zhvillim Kërkimor - MB

ekonomia shqiptare duke nxitur nivele më të larta punësimi dhe ngritjen e nismave të reja ekonomike, të cilat për rrjedhojë do të nxisin eksportet e vendit, duke gjeneruar të ardhura suplementare për ekonominë, shoqërinë dhe qeverinë.

Në një këndvështrim objektiv, ky legjislacion synon:

- Sigurimi i mbikëqyrjes dhe mbikëqyrjes së rritjes, prodhimit dhe shpërndarjes së bima dhe derivatet e kanabisit, për qëllime mjekësore dhe industriale.
- Formimi i Autoritetit Kombëtar për Rregullimin e Kanabisit për mjekësi dhe përdorimi industrial dhe prodhimi i derivateve të tij deri në vitin 2023.
- Vendosja e udhëzimeve dhe fillimi i inspektimeve për të gjitha procedurat e kultivimit të bimës së kanabisit gjatë çdo faze të mbjelljes, vjeljes, tharjes, ruajtjes dhe ruajtjes, si dhe prodhimit të lëndëve të para bimore, duke filluar nga viti 2024.
- Krijimi i regjistrimit mbarëkombëtar të subjekteve të autorizuar dhe të licencuara brenda vitit 2023.
- Sigurimi i bashkëpunimit ndërinstitucional për zbatimin efektiv të procesit të monitorimit dhe mbikëqyrjes së kultivimit të kanabisit për qëllime mjekësore dhe industriale, duke respektuar përgjegjësitë institucionale të përcaktuara qartë dhe duke krijuar sisteme/baza të dhënash.
- Sigurimi që subjektet e licencuara të kenë të drejtën e përdorimit dhe kultivimit të farave dhe fidanëve që importohen ose prodhohen brenda Republikës së Shqipërisë, në përputhje me legjislacionin aktual.

Në formën e tij strukturore, ky projektligj është i ndarë në **10 nene dhe 44 pika**, të cilat përfshijnë dispozita për kufizime si:

1. Kultivimi i bimës medicinale të kanabisit dhe prodhimi i derivateve të saj dhe përfundimtare produkte jashtë kufijve të përcaktuar nga ky legjislacion.
2. Kultivimi i bimës së kanabisit dhe prodhimi i derivateve dhe produkteve përfundimtare të saj për qëllime mjekësore; tregtimin dhe posedimin e tyre nëse nuk janë të etiketuara dhe të gjurmueshme, në përputhje me dispozitat e këtij legjislacioni.
3. Posedimi i mjeteve, pajisjeve dhe instrumenteve për prodhimin e bimës medicinale të kanabisit dhe derivateve dhe produkteve përfundimtare të saj, me përjashtim të rasteve të përcaktuara nga subjekti i autorizuar me licencë, siç përcaktohet në këtë legjislacion.
4. Përdorimi i derivateve dhe produkteve përfundimtare të bimës së kanabisit, me përjashtim të rasteve të parashikuara për në këtë legjislacion dhe ligjet e posaçme aktuale.
5. Shitja me pakicë ose me shumicë dhe shpërndarja, blerja ose konsumimi brenda territorit të Republikës së Shqipërisë të derivateve ose produkteve përfundimtare për qëllime mjekësore.
6. Promovimi i kryer direkt ose indirekt ose me çdo mjet tjetër, pavarësisht nga mjeti i publikimit, i aktivitetit të importimit të farave ose fidanëve të kanabisit dhe

kultivimi, prodhimi, shitja, posedimi dhe përdorimi i bimës së kanabisit për qëllime mjekësore.

7. Përpunimi dhe prodhimi, transporti, tregtimi dhe eksporti i derivateve dhe produkteve përfundimtare të kanabisit mjekësor. Seksioni II i këtij projektligji i kushtohet krijimit, organizimit, funksionimit dhe përcaktimit të kompetencave të Agjencisë Kombëtare të Kontrollit të Kanabisit, e cila do të jetë një person juridik me buxhet publik nën autoritetin e ministrit përgjegjës për shëndetësinë, misioni i të cilit është mbikëqyrja, kontrolli dhe inspektimi i kultivimit dhe përpunimit të bimës së kanabisit dhe prodhimit të derivateve të saj për qëllime mjekësore dhe industriale, si dhe monitorimi i zbatimit të këtij projektligji.

Kreu III i këtij projektligji përfshin dispozitat që kanë të bëjnë me procesin e marrjes së licencës për ushtrimin e veprimtarive që lidhen me prodhimin e kanabisit për qëllime mjekësore. Agjencia menaxhon Regjistrin Kombëtar të Subjekteve të Autorizuara dhe të Licencuara dhe mbikëqyr aplikimin e simboleve të dallueshme për identifikimin dhe gjurmimin në çdo hap të kultivimit, prodhimit, promovimit, shpërndarjes dhe transportit të bimës së kanabisit, derivateve dhe produktit përfundimtar për përfundimin. konsumatori. Aplikimi i simboleve realizohet nëpërmjet një paraqitjeje unike në formën e një kodi, vule, ngjitëseje ose çdo forme tjetër identifikimi dhe është i detyrueshëm në të gjitha fazat, duke përfshirë importimin, kultivimin, prodhimin, përpunimin, ruajtjen, ruajtjen e produkteve mjekësore dhe industriale. bimët e kanabisit, derivatet dhe produktet e tij përfundimtare, si dhe eksporti dhe përdorimi i derivateve ose produkteve përfundimtare të bimës së kanabisit mjekësor dhe industrial me qëllim të thjeshtimit të gjurmimit.

Për më tepër, një procedurë jashtëzakonisht domethënëse është gjurmimi, i cili përbën një teknikë identifikimi për përcaktimin e vendndodhjes së saktë të bimës së kanabisit medicinal dhe industrial. derivatet e tij dhe produktet përfundimtare në të gjitha fazat nga kultivimi deri në shfrytëzimin përfundimtar, si dhe pronari i tij në çdo fazë. Gjurmimi nuk zbatohet për kanabisin industrial të destinuar për shitje tek konsumatori përfundimtar. Legjislacioni i propozuar përfshin dispozita të veçanta për sekuestrimin dhe asgjësimin e bimës së kanabisit dhe vendosjen e kundërvajtjeve administrative. Ky projektligj nuk ka për qëllim që të jetë në përputhje me asnjë rregullore të Bashkimit Evropian, megjithëse përmbahet nga legjislacioni i BE-së. Ky ligj i propozuar do të zbatohet në drejtim të aktiviteteve të licencuara në katër fusha kryesore: së pari, në aspektin e taksave për farërat ose riprodhimin e tyre; së dyti, për sa i përket kultivimit të rregulluar të bimës së kanabisit medicinal dhe industrial, prodhimit të derivateve ose produkteve përfundimtare; qarkullimi i bimës, derivateve të saj ose produkteve përfundimtare; madje edhe eksportimi. Për sa u përket derivateve nga të gjitha fazat që do të autorizohen nga ky ligj, ato do të jenë ekskluzivisht për eksport, konkretisht për qëllime mjekësore, por për eksport. Prandaj, në këtë moment, ky ligj i propozuar nuk do të lejojë përdorimin e derivateve apo produkteve të kanabisit për qëllime mjekësore në Shqipëri.

KONKLuzionet

Substancat ilegale duhet të luftohen që në fillim për të ndaluar prodhimin, kontrabandën dhe përdorimin e tyre. Kombe të ndryshme, duke përfshirë Shqipërinë, po marrin çdo masë të mundshme për ta parandaluar atë duke ndarë burime të konsiderueshme financiare dhe duke ofruar mjete të shumta për të luftuar varësinë nga droga, për të kapur shkelësit dhe për t'i mbajtur ata përgjegjës (Joarth, 2009). Veprat penale të lidhura me narkotikët janë ndër më të rëndat, pasi këto lloj krimesh, së bashku me konsumin e drogës, ndikojnë drejtpërdrejt në mirëqenien dhe mbijetesën e njeriut (Zaami et al., 2018; McGettigan, 2018; Havemann-Reinecke et al., 2016 ; van Jona, 2007). Për të luftuar këtë çështje, duhet të forcohet zbatimi i ligjeve në këtë fushë, përfshirë legjislacionin penal, duke vendosur dënime të rrepta për të gjithë individët e përfshirë në këto aktivitete të paligjshme. Kjo kërkon një rritje si në sasi ashtu edhe në ekspertizë të agjencive të zbatimit të ligjit, zyrtarëve doganorë dhe subjekteve të tjera përkatëse (di Luca et al., 2020; Vyshka, 2019). Qeveria duhet të marrë politika shtesë për të luftuar kultivimin e bimëve narkotike dhe prodhimin, trafikimin dhe shpërndarjen e substancave narkotike dhe psikotrope (Vyshka, 2019). Edhe pse vendi ka propozuar tashmë një draft për njohjen dhe legalizimin e kultivimit, prodhimin dhe eksportin të kanabisit për përdorim mjekësor, duhet bërë më shumë në drejtim të një Master-Plani Kombëtar në luftën kundër veprimtarisë së paligjshme të trafikut të drogës (). Njëpërmjet nismave edukative, publiku, veçanërisht të rinjtë, duhet të informohen për rreziqet që lidhen me konsumimin e drogës. Njëpërmjet programeve të kujdesit shëndetësor, përdorimi i barnave nga individët duhet të ndalet, duke parandaluar ndotjen e mjedisit (Bewley-Taylor, 2003). Për më tepër, politikat dhe programet duhet të trajtojnë gjithashtu shkaqet kryesore të abuzimit me drogën, përkatësisht varfërinë, papunësinë dhe analfabetizmin. Duke ekzaminuar dhe krahasuar standardet ndërkombëtare dhe kuadrin ligjor në punimin aktual, kemi gjetur se dispozitat e përcaktuara në nenin 287 të Kodit Penal për Pastrimin e Produkteve Kriminale duhet të përmirësohen për të maksimizuar efektivitetin e luftës kundër narkotikëve. Raportet e Ministrisë së Brendshme paraqesin sfida në drejtim të lehtësimit të studimeve gjithëpërfshirëse për këto lloj krimesh, pasi ato shpesh nuk bëhen publike ose të dhënat e ofruara janë të paqarta dhe të paidentifikueshme. Sipas raporteve të Ministrisë së Drejtësisë, nuk ka të dhëna për të gjitha veprat penale të përcaktuara në Kodin Penal. As studiuesit nuk mund të konsultojnë një lloj regjistri kombëtar të konsumit të narkotikëve dhe psikotropëve për qëllimet e tyre studimore. Prandaj, një propozim do të ishte rritja e mbledhjes dhe shqyrtimit të informacionit të gjykatave të Republikës së Shqipërisë në përputhje me dispozitat specifike të Kodit Penal. Lidhur me njësitë e zbatimit të ligjit, është thelbësore të zhvillohen trajnime të vazhdueshme për çështjet e antitrafikimit për gjyqtarët, prokurorët dhe oficerët e policisë gjyqësore (Sim, 2003). Imigrimi i paligjshëm i qytetarëve duhet të vihet nën kontroll, pasi një pjesë e konsiderueshme e tyre angazhohen në trafikun e drogës, siç mbështetet edhe nga studimet (Basu & Pearlman, 2017; Friman, 2001). Duke vlerësuar mbrojtjen e të drejtave dhe lirive themelore, mendojmë se ligji për riintegrimin dhe ndihmën e viktimave pasi ato largohen nga strehimoret duhet të përmirësohet. Për të përmirësuar identifikimin, mbrojtjen dhe shërbimet e specializuara për fëmijët e viktimave të trafikimit. Një tjetër veprim shumë i rëndësishëm që duhet të ndërmarrim është ndërgjegjësimi për këtë çështje.

viktima të mundshme, veçanërisht në zonat ku trafikantët e drogës janë aktivë. Së dyti, ndërgjegjësimi i policisë, punonjësve të politikave sociale dhe oficerëve të zbatimit të ligjit për t'i trajnuar ata për të trajtuar problemin në mënyrën e duhur. Një sugjerim tjetër domethënës do të ishte përfshirja e një dispozite të re në lidhje me dehjen e një personi tjetër si një akt të ri të paligjshëm në Kodin Penal Shqiptar.

Referencat

1. Aaronson, E. (2020). Karriera e çuditshme e rendit juridik transnacional të kanabisit 176–202). ndalimi. Në *eBooks të Cambridge University Press* (fq. <https://doi.org/10.1017/9781108873994.006>)
2. Bahji, A., & Stephenson, C. (2019). Perspektiva ndërkombëtare mbi implikimet e legalizimit të kanabisit: Një rishikim sistematik dhe analizë tematike. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 3095. <https://doi.org/10.3390/ijerph16173095> 16 (17),
3. Baltes-Flueckiger, L., Steinauer, R., Meyer, M., Vogel, M., & Walter, M. (2023). Efektet e rregullimit të kanabisit në Zvicër: Protokoll i studimit të një prove të kontrolluar të rastësishme. *Kufijtë në Psikiatrinë*, 14. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2023.1139325>
4. Belackova, V., & Wilkins, C. (2018). Agjencia e konsumatorit në furnizimin me kanabis – Eksplorimi i dokumenteve auto-rregullatore të klubeve sociale të kanabisit në Spanjë. *International Journal of Drug Policy*, 54, 26-34. <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2017.12.018>
5. Belackova, V., Tomkova, A., & Zabransky, T. (2016). Hulimtim cilësor në klubet sociale spanjolle të kanabisit: "Në momentin që hyni në derë, ju po minimizoni rreziqet." *Revista Ndërkombëtare* 49–57. e *Droga Politika*, 34, <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2016.04.009>
6. Basu, S., & Pearlman, S. (2017). Dhuna dhe migrimi: dëshmi nga droga e Meksikës luftime. *IZA Journal of Development and Migration*, 7(1). <https://doi.org/10.1186/s40176-017-0102-6>
7. Bifulco, M., & Pisanti, S. (2015). Përdorimi mjekësor i kanabisit në Evropë. *Raportet EMBO*, 16 (2), 130–132. <https://doi.org/10.15252/embr.201439742>
8. Bewley-Taylor, DR, & Tinasti, K. (2020). *Manuali i Kërkimit mbi Drogën Ndërkombëtare Politika*. Edward Elgar Publishing.
9. Bewely-Taylor, D., Blickman, T., & Jelsma, M. (2014). *Ngritja dhe rënia e ndalimit të kanabisit Historia e kanabisit në Sistemin e KB të kontrollit të drogës dhe opsionet për reformë*. https://www.tni.org/files/download/rise_and_decline_web.pdf
10. Bewley-Taylor, DR (2003). Sfidimi i konventave të OKB-së për kontrollin e drogës: problemet dhe mundësitë. *International Journal of Drug Policy*, 14 (2), 171-179. [https://doi.org/10.1016/s0955-3959\(03\)00005-7](https://doi.org/10.1016/s0955-3959(03)00005-7)
11. *Ligji dhe legjislacioni për kanabisin në Zvicër | Udhëzues ekspertësh CMS*. (2023). Ligji CMS.Taks. <https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-a-legal-roadmap-to-cannabis/switzerland>

12. Carrieri, V., Madio, L., & Principe, F. (2020). Mjekësi Bëje Vetë? Ndikimi i liberalizimit të kanabisit të lehtë në barnat me recetë. *Journal of Health Economics*, 74, 102371. <https://doi.org/10.1016/j.jhealeco.2020.102371>
13. Cattacin, S. (2021). L'Accès légal au cannabis et les projets pilotes en Suisse. *Revue Médicale Suisse*, 17 (742), 1106–1107. <https://doi.org/10.53738/revmed.2021.17.742.1106>
14. *Commentario a Artículo 368 del Código Penal*. (2008). vLex. Marrë më 27 korrik 2023, nga <https://vlex.es/vid/comentario-articulo-codigo-penal-206703221>
15. Decorte, T., Pardal, M., Queirolo, R., Boidi, MF, Avilés, CS, & Franquero, Ò. P. (2017). Rregullimi i klubeve sociale të kanabisit: Një analizë krahasuese e praktikave ligjore dhe vetërregulluese në Spanjë, Belgjikë dhe Uruguai. *International Journal of Drug Policy*, 43, 44–56. <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2016.12.020>
16. de Urbano Castrillo, E. (2022). *Acuerdos del Pleno de la Sala Segunda del Tribunal Supremo*. Dialnet. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/oaiar?codigo=8762377>
17. di Luca, NM, Busardò, FP, Pirani, F., & Vari, MR (2020). Evoluimi i ligjeve italiane që ndalojnë trafikimin, përdorimin dhe abuzimin e drogave psikotrope. *Annali Dell'Istituto Superiore Di Sanità*, 56(1), 76–89. https://doi.org/10.4415/ann_20_01_12
18. Elezi, I., Kacupi, S., & Haxhia, M. (2009). *Komentari i Kodit Penal (pjesa e pergjithshme) [Comment on "Azhornuar e plotësuar me shtesat dhe ndryshimet e bera me reformat ligjore te viteve 2001, 2003, 2004, 2008 si edhe me praktiken gjyqesore"]*. Tiranë
19. Elezi, I. (2002). *E drejta penale e Republikës së Shqipërisë: pjesa e posaçme*.
20. Parlamenti Evropian dhe Këshilli i Evropës. (2018). *RREGULLORE (BE) 2018/1862 E PARLAMENTIT DHE TË KËSHILLIT EVROPIAN e datës 28 nëntor 2018 për krijimin, funksionimin dhe përdorimin e Sistemit të Informacionit Shengen (SIS) në fushën e bashkëpunimit policor dhe bashkëpunimit gjyqësor në çështjet penale, duke ndryshuar dhe shfuqizuar Vendimi i Këshillit 2007/533/JHA, dhe shfuqizimi i Rregullores (KE) Nr. 1986/2006 të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit dhe Vendimit të Komisionit 2010/261/EU*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018R1862&from=en> Gazeta Zyrtare e Bashkimit Evropian
21. Qendra Evropiane e Monitorimit për Drogën dhe Varësinë nga Drogat. (2017). *Legjislacioni i kanabisit në Evropë: Një përmbledhje*. Luksemburg: Zyra e Publikimeve e Bashkimit Evropian. <http://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/4135/TD0217210ENN.pdf>
22. Franquero, Ò. P., Jubert-Cortiella, X., Olivares-Gálvez, S., Díaz-Castellano, A., Jiménez-Garrido, DF, & Bouso, JC (2019). Përdorimi dhe zakonet e protagonistëve të tregimit: Klubet sociale të kanabisit në Barcelonë. *Journal of Drug Issues*, 49 (4), 607-624. <https://doi.org/10.1177/0022042619852780>
23. Friman, HR (2001). Ekonomitë informale, sipërmarrja e emigrantëve dhe krimi i drogës në Japoni. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 27(2), 313–333. <https://doi.org/10.1080/13691830020041633>

24. Gabri, AC, Galanti, MR, Orsini, N., & Magnusson, C. (2022). Ndryshimet në politikën e kanabisit dhe prevalenca e përdorimit rekreativ të kanabisit midis adoleshentëve dhe të rinjve në Evropë - Një analizë e ndërprerë e serive kohore. *PLOS ONE*, 17 (1), e0261885. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0261885>
25. Goodman, S., Wadsworth, E., Leos-Toro, C., & Hammond, D. (2020). Prevalenca dhe format e përdorimit të kanabisit në tregjet legale dhe të paligjshme rekreative të kanabisit. *International Journal of Drug Policy*, 76, 102658. <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2019.102658>
26. Grund, B. (2017). Politika e drogës në Holandë. Në *politikat evropiane të drogës: mënyrat e reformës* (fq. 128–148). Routledge Press.
27. Italia. Corte Costituzionale, Sentenza n. 32/2014. Në dispozicion nga: www.cortecostituzionale.it/actionSchedaPronuncia.do?anno=2014&numero=32.
28. Italia. Decreto-legge, 16 maggio, 2014. Disposizioni urgenti in materia di disciplina degli stupefacenti e sostanze psicotrope, prevenzione, cura e riabilitazione dei relativi stati di tossicodipendenza, di cui al decreto del Presidente della Repubblica 9 ottobre 1990, n. 309, nonché di impiego di medicinali meno onerosi da parte del Servizio sanitario nazionale. *Gazzetta Ufficiale – Serie Generale nr.115, 14 Maggio, 2014*
29. Italia. Decreto del Ministryo della Salute, 23 gennaio 2013. Aggiornamento delle tabelle contenenti l'indicazione delle sostanze stupefacenti e psicotrope, di cui al decreto del Presidente della Repubblica 9 ottobre 1990, n. 309 e njëpasnjëshme modifikimi e integrimi. Inserimento nella Tabella II, Sezione B, dei medicinali di origine vegetale a base di kanabis (sostanze e preparazioni vegetali, inclusi estratti e tincture). *Gazzetta Ufficiale – Serie Generale n. 33, 8 shkurt 2013*
30. Italia. Legge 21 febbraio, n. 49 (2006). Conversione in legge, con modificazioni del decreto-legge 30 dicembre 2005, n. 272, recante misure urgenti per garantire la sicurezza ed i finanziamenti per le prossime Olimpiadi invernali, nonché la funzionalità dell'Amministrazione dell'interno. Disposizioni per favorire il recupero di tossicodipendenti recidivi. *Gazzetta Ufficiale – Serie Generale n. 48 (Suppl. Ordinario n. 45), 27 shkurt 2006*.
31. Italia. Decreto del Ministër della Salute 23 shtator 2004. Attuazione della direttiva 2003/101/CE del 3 nëntor 2003 della Commissione europea, per quanto concern la classificazione ed i valori di soglia di alcune sostanze alcune soggette mbi të gjitha kontrollit, përmbledhjet e të gjitha llojeve të kontrollit. testo unico delle leggi sulla disciplina delle sostanze stupefacenti e psicotrope, di cui al decreto del Presidente della Repubblica 9 ottobre 1990, n. 309, come modificato dal decreto legislativo 12 prill 1996, n. 258, recante il recepimento della direttiva 92/109/CEE relativa alla fabbricazione e all'immissione in commercio di talune sostanze impiegate nella fabbricazione illecita di stupefacenti ose di sostanze psicotrope. *Gazzetta Ufficiale – Serie Generale n. 256, 30 datë 2004*.
32. Italia. Legge 22 dicembre, n. 685. (1975). Disciplina degli stupefacenti e sostanze psicotrope. Prevenzione, cura e riabilitazione dei relativi stati di tossicodipendenza. *Gazzetta Ufficiale – Serie Generale n. 342, 22 dhjetor 1975*.

https://www.politicheantidroga.gov.it/media/1224/010-I-685-del-22_12_1975.pdf

33. Italia. Legge 22 ottobre, n. 1041 (1954). Disciplina della produzione, del commercio e dell'impiego degli stupefacenti. Gazzetta Ufficiale – Serie Generale n. 260, 12 nëntor 1954
34. Italia. Regio Decreto-legge 15 gennaio, n. 151 (1934) Nuove norme sugli stupefacenti. Gazzetta Ufficiale del Regno d'Italia n. 41, 19 shkurt 1934
35. Jojarth, C. (2009). Drogat narkotike: Konventa e OKB-së kundër trafikut të paligjshëm të drogave narkotike dhe substancave psikotrope. *Ebooks e Cambridge University Press*, 92–138. <https://doi.org/10.1017/cbo9780511576775.005>
36. Johnson, JA dhe Doonan, SM (2019). Ndërtimi i mekanizmave parandalues të bazuar në prova në politikat dhe rregulloret e legalizimit të kanabisit. *Gazeta Amerikane e Shëndetit Publik*, 109 (9), 1165-1166. <https://doi.org/10.2105/ajph.2019.305249>
37. Joshua Babu, G., & Krishnan, A. (2012). Zbrazëtitat në Ligjin për Drogat Narkotike dhe Substancat Psikotropike, *Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.1985550>
38. Hammond, D., Goodman, S., Wadsworth, E., Rynard, V., Boudreau, C., & Hall, W. (2020). Vlerësimi i ndikimeve të legalizimit të kanabisit: Studimi Ndërkombëtar i Politikave të Kanabisit. *International Journal of Drug Policy*, 102698. <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2020.102698>
39. Havemann-Reinecke, U., Hoch, E., Preuss, UW, Kiefer, F., Batra, A., Gerlinger, G., & Hauth, I. (2016). Zur Legalisierungsdebatte des nichtmedizinischen Cannabiskonsums. *Der Nervenarzt*, 88(3), 291–298. <https://doi.org/10.1007/s00115-016-0248-0>
40. Hickman, M., Hines, LA, & Gage, SH (2020). Vlerësimi i efekteve në shëndetin publik të përdorimit të kanabisit: a mund të përmirësojë legalizimi bazën e provave? *Psikiatria Botërore*, 19(2), 197-198. <https://doi.org/10.1002/wps.20744>
41. Hughes, B. (2018). *Legjislacioni i kanabisit në Evropë: Një përmbledhje*.
42. Kilmer, B. (2019). Si do të ndikojë legalizimi i kanabisit në rezultatet e shëndetit, sigurisë dhe barazisë sociale? Kjo varet kryesisht nga 14 Ps. *Gazeta Amerikane e Abuzimit me Drogën dhe Alkoolin*, 45 (6), 664-672. <https://doi.org/10.1080/00952990.2019.1611841>
43. Knottnerus, JA, Blom, T., Van Eerden, S., Mans, JHH, Van De Mheen, D., De Neeling, JND, Shelfhout, DCL, Seidell, J., Van Wijk, AH, Van Wingerde, CG K., & Van Den Brink, W. (2023). Politika e kanabisit në Holandë: Arsyeimi dhe dizajni i një eksperimenti me një zinxhir të kontrolluar ligjor ('të mbyllur') të furnizimit me kanabis. *Health Policy*, 129, 104699. <https://doi.org/10.1016/j.healthpol.2022.12.007>
44. Ligji nr. 8733, datë 24.01.2001, për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin nr. 7895 për Kodin Penal. (2001).
45. LIGJNr. 88/2016PËR DISA NDRYSHIME DHE SHITESA NË LIGJIN NR. 8750, DATË 26.3.2001, "PËR PARANDALIMIN DHE LUFTËN NDAJ TRAFIKUT TËSUBSTANCIVE NARKOTIKE OSE PSIKOTROPE", TË NDRYSHUAR. (2016).Fletorja Zyrtare Nr. 185. <https://qbz.gov.al/eli/ligj/2016/09/15/88-2016>

46. *LIGJ Nr.10 375, datë 10.2.2011 PËR DISA NDRYSHIME DHE SHITESA NË LIGJIN NR.8750, DATË 26.3.2001 "PËR PARANDALIMIN DHE LUFTËN NDRYSHIME TË TRAFIKËSTË (2011).* <https://qbz.gov.al/eli/ligj/2011/02/10/10375/36f124f4-3721-45bb-85d0-642d550cadf9>
47. *LIGJ Nr.9271, datë 9.9.2004 PËR DISA SHITESA DHE NDRYSHIME NË LIGJIN NR.7975, DATË 26.7.1995 "PËR BARNAT NARKOTIKE DHE LËNDËT PSIKOTROPE."* (2004). Në *Ministrinë e Shëndetësisë*. Kuvendi i Shqipërisë. <https://www.shendetesia.gov.al/wp-content/uploads/2018/06/28-1.pdf>
48. *LIGJ Nr.8750, datë 26.3.2001 PËR PARANDALIMIN DHE LUFTËN NDAJ TRAFIKUT TË SUBSTANCAVE NARKOTIKE OSE PSIKOTROPE.* Fletorja Zyrtare Nr. 14 https://www.pp.gov.al/rc/doc/ligj_nr_8750_viti_2001_per_parandalimin_dhe_luften_nda_j_trafikut_te_substancave_narkotike_ose_psikotrope_752.pdf <https://wipolex-res.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/sq/al/al038sq.html>
49. Lutz, T. (2014). Shënime nga diaspora shqiptare. *Rishikimi i Iowa-s*, 44(2), 97–103. <https://doi.org/10.17077/0021-065x.7486>
50. MacCoun, RJ, & Reuter, P. (1997). Interpretimi i politikës holandeze të kanabisit: Arsyeimi me analogji në debatin e legalizimit. 278 (5335), 47–52. <https://doi.org/10.1126/science.278.5335.47>
51. McGettigan, T. (2018). Ndikimi i kanabisit ligjor në varfërinë dhe të pastrehët në qarkun Pueblo. *Rrjeti i Kërkimit të Shkencave Sociale*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3141525>
52. Mennes, Schoonbeek dhe Bieleman. (2020). *Numri i kafeneve po stabilizohet*. Qendra e Informacionit Krimi i Organizuar dhe Hulumtimi në 2020_ciroc_nieuwsbrief_januari.pdf
53. Ministria e Shëndetësisë. (2023, 6 korrik). Kuvendi i Shqipërisë PROJEKTLIGJ "PËR DISA SHITESA DHE NDRYSHIME NË LIGJIN NR.7975, DATË 26.7.1995, " PËR BARNAT NARKOTIKE DHE LËNDËT PSIKOTROPE", TË NDRYSHUAR.acioni. 3 -4403-8bdf-4623ca5043ec
54. Palali, A., & Van Ours, JC (2014). Përdorimi i kanabisit dhe mbështetja për legalizimin e kanabisit. *Revista Elektronike SSRN*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2422785>
55. Pardal, M., Decorte, T., Bone, M., Parés, Ò., & Johansson, J. (2020a). Harta e klubeve sociale të kanabisit në Evropë. *European Journal of Criminology*, 19(5), 1016–1039. <https://doi.org/10.1177/1477370820941392>
56. Pardal, M., Bone, M., Decorte, T., Queirolo, R., Parés, Ò., Johansson, J., Álvarez, E., & Repetto, L. (2020b). Popullata të fshehura dhe të paiterësuar: Vështirësi metodologjike dhe çështje të pazgjidhura nga studimi i Klubeve Sociale të Kanabisit. *Inovacionet metodologjike*, 13(3), 205979912097696. <https://doi.org/10.1177/2059799120976963>
57. Piomelli, D., Haney, M., Budney, AJ, & Piazza, PV (2016). I ligjshëm apo i paligjshëm, kanabisi është ende i varur. *Hulumtimi i kanabisit*. <https://doi.org/10.1089/can.2015.29004.rtd>

58. Rehm, J., & Fischer, B. (2015). Legalizimi i kanabisit me rregullore strikte, është opsioni i përgjithshëm i politikës superiore për shëndetin publik. *Farmakologjia Klinike dhe Terapeutika*, 97 (6), 541-544. <https://doi.org/10.1002/cpt.93>
59. Rubin-Kahana, DS, Crépault, J., Matheson, J., & Foll, BL (2022). Ndikimi i legalizimit të kanabisit për qëllime rekreative tek të rinjtë: Një përmbledhje narrative e përvojës kanadeze. *Frontiers Psychiatry*, 13. <https://doi.org/10.3389/fpsyt.2022.984485>
60. Sánchez, JM (2015). La relevancia penal de los clubes sociales de cannabis: Reflexiones sobre la política de cannabis y análisis jurisprudencial. *Revista Electrónica De Ciencia Penal Y Criminología*, 17, 22. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=5354906>
61. Sim, T. (2003). KUJDESI OSE KONTROLL: LUFTAT E OFERËSVE TË PROVËS NË PUNË ME TË RINJ TË PROVUESVE QË ABUZUAJNË DRONA PSIKOTROPIKE NË HONG KONG. *Revista e Punës Sociale në Hong Kong*, 37 (01), 15–27. <https://doi.org/10.1142/s0219246203000032>
62. Shaddel, F., & Ghazirad, M. (2012). P-1113 - Si funksionojnë barnat psikotrope? *Psikiatria Evropiane*, 27, 1. [https://doi.org/10.1016/s0924-9338\(12\)75280-x](https://doi.org/10.1016/s0924-9338(12)75280-x)
63. Scheim, AI, Maghsoudi, N., Marshall, Z., Churchill, S., Ziegler, C., & Werb, D. (2020). Vlerësimet e ndikimit të dekriminalizimit të drogës dhe rregullimi ligjor për përdorimin e drogës, shëndetin dhe dëmtimet sociale: rishikim sistematik. *BMJ Open*, 10(9), e035148. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2019-035148>
64. Seddon, T., & Floodgate, W. (2020). Një rishikim global i modeleve të rregullimit të kanabisit. Në *eBooks Springer* (fq. 15–83). https://doi.org/10.1007/978-3-030-52927-7_2
65. Smart, R., & Pacula, RL (2019). Dëshmi të hershme të ndikimit të legalizimit të kanabisit në përdorimin e kanabisit, çrregullimin e përdorimit të kanabisit dhe përdorimin e substancave të tjera: Gjetjet nga vlerësimet e politikave shtetërore. *Gazeta Amerikane e Abuzimit me Drogën dhe Alkoolin*, 45 (6), 644-663. <https://doi.org/10.1080/00952990.2019.1669626>
66. Wang, P., Xiong, G., & Yang, J. (2019). Kufijtë: Efektet asimetrike të legalizimit rekreativ të kanabisit. *Shkenca e Marketingut*. <https://doi.org/10.1287/mksc.2019.1176>
67. Weinberger, D., Gandilhon, M., Shah, J., & Lalam, N. (2019). Kultivimi i paligjshëm i kanabisit në Evropë: zhvillime të reja. *EchoGéO*, 48. <https://doi.org/10.4000/echogeo.17704>
68. Williams, J., Van Ours, JC, & Grossman, M. (2016). Qëndrimet për legalizimin e përdorimit të kanabisit. *Ekonomia e Shëndetit*, 25 (9), 1201-1216. <https://doi.org/10.1002/hec.3340>
69. Yeoh, P. (2020). Sfidat ligjore për industrinë e kanabisit. *Gazeta e Pastrimit të Parave Kontrolli*, 23 (2), 327-340. <https://doi.org/10.1108/jmlc-06-2019-0049>
70. van Kempen, PH, & Federova, M. (2019). Rregullorja e Kultivimit dhe Tregtisë së Kanabisit për Përdorim Rekreativ: Obligimet Pozitive të të Drejtave të Njeriut kundrejt Konventave të KB për Drogat Narkotike. *Bibliografi. E Drejta Ndërkombëtare dhe Kanabisi*, 1, 307-324. <https://doi.org/10.1017/9781780689265.006>
71. van Ours, JC (2007). Përdorimi i kanabisit kur është i ligjshëm. *Sjelljet Addictive*, 32 (7), 1441-1450. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2006.10.006>

-
72. van Laar, M., van Der Pol, P., & Niesink, R. (2016). Kufizimet në politikën holandeze të tolerimit të kanabisit. *International Journal of Drug Policy*, 34, 58–64. <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2016.02.011>
73. Vari, MR, Mannocchi, G., Tittarelli, R., Campanozzi, LL, Nittari, G., Feola, A., Ronchi, FU, & Ricci, G. (2020). Substancat e reja psikoaktive: evolucioni në shkëmbimin e informacionit dhe përgjigjet ligjore novatore në Bashkimin Evropian. *Gazeta Ndërkombëtare e Kërkimeve Mjedisore dhe Shëndetit Publik*, 8704. <https://doi.org/10.3390/ijerph17228704> (22),
74. Vari, MR, Mannocchi, G., Tittarelli, R., Campanozzi, LL, Nittari, G., Feola, A., Ronchi, FU, & Ricci, G. (2020). Substancat e reja psikoaktive: evolucioni në shkëmbimin e informacionit dhe përgjigjet ligjore novatore në Bashkimin Evropian. *Gazeta Ndërkombëtare e Kërkimeve Mjedisore dhe Shëndetit Publik*, 8704. <https://doi.org/10.3390/ijerph17228704> (22),
75. Vyshka, G. (2019). Legalizimi i pamundur i kanabisit mjekësor në Shqipëri: një rast studimi. *Ditari e Mjekësor Mjekësia Historike dhe Etikës. e* <https://doi.org/10.18502/jmehm.v12i10.1447>
76. Zaami, S., Di Luca, A., Di Luca, NM, & Vergallo, GM (2018). Përdorimi mjekësor i kanabisit: Italian dhe legjislacioni 102635. *European_201862_11475.PubMed* <https://doi.org/10.26434/chemrxiv-201862-11475>